

Kalendarz (dla) tematyka (5)

Marek Zbierski

KALENDARZ
TEMATICA
POZNAŃ

Styczeń

1 I

Pierwszy w świecie most łukowy o żeliwnej konstrukcji oddano do użytku 1 stycznia 1781 r. w angielskim hrabstwie Shropshire. Most nad rzeką Severn, niedaleko Birmingham i granicy z Walią, był dziełem Abrahama Darby III, którego rodzina była właścicielem okolicznych zakładów metalurgicznych. Ważący 384 tony 30 metrowy most został w 1934 r. zamknięty dla ruchu kołowego i jest zabytkiem Światowego Dziedzictwa Kultury.

Mi 1206

2 I

Mi 1749

We Fryzji, północnej części Holandii, rozgrywany jest, zależnie od temperatury, Wyścig Jedenastu Miast („Elfstedentocht”). Ten ciężki 200-kilometrowy wyścig łyżwiarzki po zamrzniętych kanałach, rzekach i jeziorach rozegrano

po raz pierwszy 2 stycznia 1909 r. Od tego czasu te zawody udało się przeprowadzić tylko piętnastokrotnie, po raz ostatni w styczniu 1997 r. (powodem są zmiany klimatyczne).

3 I

Pontiac był od 1906 r. marką samochodów firmy Oakland, którą w 1909 r. przejął General Motors. 3 stycznia 1926 r. reaktywowano tę markę, sprzedając w pierwszym roku prawie 50 tys. aut. Po trzech latach GM sprzedał już przeszło 200 tys. Pontiaców. Po wielu latach (2009 r.) problemy finansowe GM spowodowały rezygnację z dalszej produkcji Pontiac a i zwolnienie 7,5 tys. pracowników, głównie w Detroit. W swojej historii Pontiac wypuścił na rynek co najmniej 55 różnych modeli aut.

Na znaczkach: 2-drzwiowy model Pontiac 6-27, produkowany w okresie reaktywacji marki w 1926 r. (Mi 324-25).

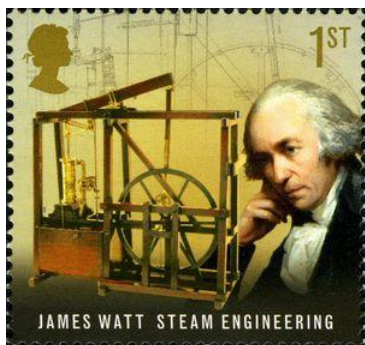
4 I

Sputnik 1 (ПС-1 – *Простейший Спутник-1*, w tłumaczeniu „Najprostszy Satelita-1”) był pierwszym wytworem rąk ludzkich, który osiągnął orbitę okołoziemską. Po 92 dniach lotu i okrążeniu 1400 razy Ziemi wszedł 4 stycznia 1958 r. w gęste warstwy atmosfery i spłonął. Sputnik 1 zapoczątkował erę podboju kosmosu.

Mi 2036

5 I

Mi 2736

James Watt był szkockim inżynierem i wynalazcą, który 5 stycznia 1769 r. opatentował maszynę parową (parowy silnik tłokowy), co zapoczątkowało rewolucję przemysłową. Spalane pod kotłem z wodą drewno lub węgiel doprowadzały ją do wrzenia, a wysokie ciśnienie uruchomiło tłok, którego energia przenoszona była na koło zamachowe. Pierwszą maszynę wykorzystano w kopalni Bentley w 1776 r.

6 I

Adam Małysz zapoczątkował 6 stycznia 2001 r. serię zwycięstw polskich skoczków na Turnieju Czterech Skoczni. Był to 49. turniej. Kolejno 6. stycznia tryumfowali tam: w 2018 i 2021 r. Kamil Stoch (na 66. i 69. turnieju) oraz Dawid Kubacki w 2020 r. (68. turniej).

Mi 3730

7 I

Mi 446

Louis Jacques Daguerre (po prawej stronie na znaczku) wraz z Josephem Niépce pracowali nad metodą utrwalania obrazów, czyli fotografią. Po śmierci tego drugiego Daguerre kontynuował prace i 7 stycznia 1839 r. ogłosił zasady wynalazku, który nazwany został dagerytypem i jest uważany za dzień narodzin fotografii.

8 I

Fi Cp 1162

Próbując wskoczyć do odjeżdżającego z Dworca Głównego we Wrocławiu pociągu ekspresowego do Warszawy, wpadł pod jego koła wybitny i popularny aktor Zbigniew Cybulski. Wracił rankiem 8 stycznia 1967 r. z planu kolejnego filmu.

9 I

Modernistyczny kompleks głównej kwatery ONZ przy wschodnim wybrzeżu Manhattanu otwarto uroczystie 9 stycznia 1951 r. Wysoki i przeszklony budynek mieści sekretariat i zarządy wielu agencji. Sale konferencyjne znajdują się w pawilonie obok. Kompleks powstał dzięki sporej darowiźnie Johna Rockefellera Jr.

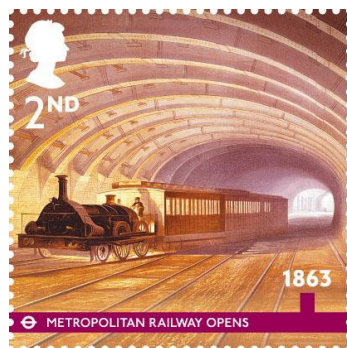
W siedzibie pracuje przeszło 5,5 tys. osób z całego świata.

Mi 1621

10 I

Mi 3396

Pierwszą linię najstarszego metra na świecie otwarto w Londynie 10 stycznia 1863 r. Początkowo każdą linią zarządzała inna spółka, obowiązywały osobne bilety i brak było podziemnych połączeń nawet sąsiadujących stacji. W 1933 r. metro stało się własnością państwową. Obecnie metro ma 11 linii i 272 stacje.

11 I

Wynalezienie medycznej insuliny sprawiło, że cukrzyca przestała być chorobą śmiertelną. Prace nad jej wyizolowaniem prowadzono na początku XX w. na całym świecie. 11 stycznia 1921 r. w Toronto zastosowali ją z sukcesem: ortopeda Frederick Banting, student medycyny Charles Best i biochemik James Collip.

Mi 3868

12 I

Mi 541

W Amsterdamie użyto 12 stycznia 1673 r. po raz pierwszy w akcji gaszenia pożaru węża strażackiego. Wyprodukował go wraz z synem nadinspektor straży Jan van der Heyden. Był to 15-metrowy wąż ze skór zszytych na wzór cholewki wysokiego buta. Mimo ograniczeń wynikających z ciśnienia umożliwiał bliższe podawanie wody. W USA wężę strażackie wykonane z płótna zaczęto stosować w 1794 r. Sto lat później zaczęto używać węży plecionych z przędzy, a później z gumy.

13 I

Za pierwszą radiową audycję muzyczną uznaje się transmisję występu Enrica Caruso w nowojorskiej Metropolitan Opera, który 13 stycznia 1910 r. wykonał arie z „Pajaców” Ruggiero Leoncavalla i „Rycerskości wieśniaczej” Pietra Mascagniego. Pierwsza transmisja radiowa w Europie miała miejsce w belgijskim Leaken w marcu 1914 r.

Mi 1433

14 I

Mi 1881

Na pomysł rajdu Paryż-Dakar wpadł w 1977 r. motocyklista Thierry Sabine. W pierwszej edycji, która zakończyła się 14 stycznia 1979 r. w Senegal, wystartowało 80 samochodów osobowych, 90 motocykli i 14 ciężarówek. Trasę 10 tys. km ukończyło 50 samochodów osobowych, 24 motocykle i żadna z ciężarówek.

15 I

Mi 1118

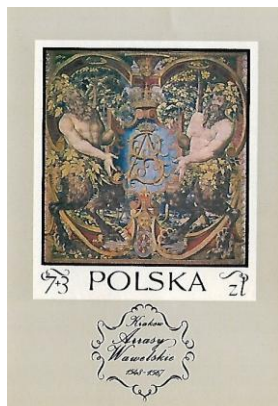
Johann Friedrich Böttger był uczniem berlińskiego aptekarza i próbował uzyskać złoto metodą transmutacji. Brak efektów spowodował, że zainteresował się ceramiką, próbując na zamku w Miśni uzyskać recepturę porcelany. 15 stycznia 1708 r. powstała pierwsza nadająca się do realizacji receptura, o czym w 1710 r. zameldował królowi, którego zresztą od 1701 r. był więźniem. 23 stycznia 1710 r. król August II Mocny wydał dekret o założeniu pierwszej europejskiej manufaktury porcelany.

16 I

Fi BI 76

Arrasy ozdobiły ściany sal na Wawelu z okazji ślubu Zygmunta II Augusta z Katarzyną Habsburżanką w lipcu 1553 r. Król zamówił je w Brukseli, w XVI w. głównym ośrodkiem tego typu tkactwa. W listopadzie 1795 r. 157 sztuk zostało zabranych i wywiezionych do Petersburga. Na mocy traktatu ryskiego zaczęły w 1921 r. wracać do Polski.

Przed wybuchem II wojny światowej podjęto decyzję o wywozie z Polski najcenniejszych zbiorów wawelskich. Do Kanady trafiły one w lipcu 1940 r. Skarby wawelskie wróciły do kraju statkiem MS „Krynica” 16 stycznia 1961 r.

17 I

Mi 688

Ferdinand Porsche przedstawił 17 stycznia 1934 r. „exposé dotyczące budowy samochodu dla ludu (czyli Volkswagena)”. Samochód powinien oferować miejsce dla czterech osób, osiągać 100 kilometrów na godzinę, radzić sobie z 30-procentowymi wzniesieniami, posiadać różne nadwozia i kosztować nie więcej niż 1000 ówczesnych marek.

W 1938 r. w miejscowości Fallersleben (późniejszym Wolfsburgu) koło Brunshwiku zbudowano od podstaw fabrykę Volkswagena.

18 I

Fi 3068

Po tym, jak przedstawiciel Ligi Narodów w Gdańsku zgodził się na wydzielenie na obszarze Wolnego Miasta 60-hektarowego terenu na Wojskową Składnicę Tranzytową, 18 stycznia 1926 r. do nabrzeża półwyspu Westerplatte przybił ORP „Mewa” z pierwszą 22-osobową załogą tej składnicy broni i amunicji.

19 I

Mi 1005

Indira Gandhi była córką pierwszego premiera Indii. Od 1939 r. angażowała się w działalność ruchu niepodległościowego. 19 stycznia 1966 r. objęła tę funkcję. Urząd ten piastowała do 1977 r. oraz w latach 1980-84. W 1974 r. zdołała otworzyć indyjski program atomowy, ale nie udało się jej wyciągnąć milionów rodaków ze skrajnej nędzy. Została zamordowana w 1984 r. w wyniku zamachu separatystów sikhijskich.

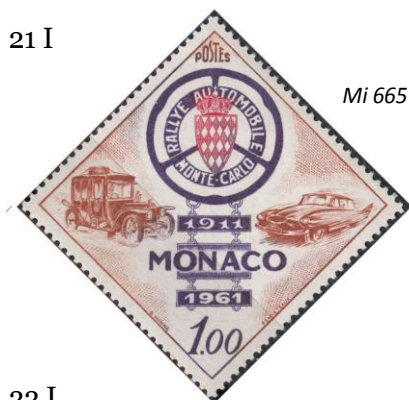
20 I

Gravity Pleasure Switchback Railway to pierwsza na świecie kolejka (tzw. roller coaster) powstała w parku rozrywki na Coney Island na nowojorskim Brooklynie. Patent na ten wynalazek uzyskał 20 stycznia 1885 r. LaMarcus Adna Thomson. Za 5 centów za jazdę z 600-stopowej wieży i z prędkością sześciu mil na godzinę, kolejka pokonywała spadek 43 stóp, co na dzisiejsze czasy było bardzo skromnym osiągnięciem, ale wielką pierwszą atrakcją tego typu.

Mi 2704

21 I

Mi 665

Rajd Monte Carlo nie był pierwotnie planowany jako impreza sportowa. Monakijczycy próbowali przyciągnąć turystów na Lazurowe Wybrzeże w okresie zimy. 21 stycznia 1911 r. z kilkunastu miast europejskich wystartowały 23 samochody. Podczas pierwszego rajdu, oceniano nie tylko szybkość (zwycięzca przejechał trasę ok. 1700 km ze średnią prędkością 13,8 km/h), ale także elegancję samochodów, komfort jazdy i stan aut na mecie.

22 I

Gwardia Szwajcarska uważana jest za najmniejszą i najstarszą istniejącą armię świata. 150 szwajcarskich najemników przybyło 22 stycznia 1506 r. do Rzymu dla ochrania papieża. Żołnierzami Gwardii mogą być wyłącznie katolicycy obywatele Szwajcarii. W momencie zaprzysiężenia muszą być kawalerami o nieskalanej opinii, po zasadniczej służbie wojskowej w armii swego kraju, mieć od 19 do 30 lat i liczyć powyżej 174 cm wzrostu. Obecnie papieskie wojsko liczy 135 żołnierzy.

Mi 1538

23 I

Mi 712

Projektantem batyskafu „Trieste”, który 23 stycznia 1959 r. dotarł jako pierwszy pojazd załogowy do najgłębszego punktu na Ziemi – Głębi Challenger (10 912 metrów) w Rowie Mariańskim – był szwajcarski naukowiec August Piccard. Dokonał tego jego syn Jacques Piccard wraz z oficerem marynarki Donem Walshem.

24 I

Doświadczenia wyniesione z 34-letniej służby wojskowej w armii brytyjskiej w Indiach i RPA, zrozumienie natury i przetrwania w dziczy, były dla generała Roberta Baden-Powella inspiracją do zorganizowania w 1907 r. pierwszego obozu przygodowego dla chłopców. 24 stycznia 1908 r. opublikował książkę „Skauting dla chłopców”, będącą do dzisiaj podstawowym podręcznikiem skautowym na świecie. Propagował wychowanie młodzieży w czasie wolnym poprzez gry, samodyscyplinę i obserwację oraz służbę bliźniemu. Już w 1922 r. liczba skautów przekroczyła 1 mln w 32 krajach, natomiast w 1939 było ich 3,3 mln.

Mi 3681

25 I

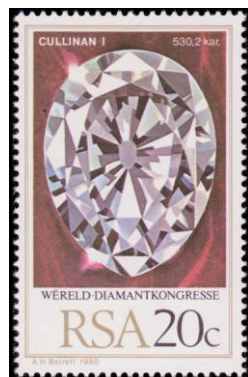

Mi 2720

Pierwsze wykonanie *Marsza Weselnego* Feliksa Mendelssohna-Bartoldy’ego miało miejsce na ślubie w Tiverton, miasteczku na południu Anglii w 1847 r. Światową popularność zdobył ten znany wszystkim utwór dzięki uroczystości ślubnej najstarszej córki królowej Wiktorii z księciem Fryderykiem Hohenzollernem, późniejszym cesarzem Niemiec Fryderykiem III, w kaplicy królewskiej St. Jones’s Palace w Londynie, 25 stycznia 1858 r. Utwór wybrała panna młoda.

26 I

W kopalni diamentów Thomasa Cullinana w Transwalu znaleziony został 26 stycznia 1905 r. największy diament na świecie. Miał 10,1 cm długości, 6,4 cm szerokości i ważył 621 g. Powstały po oszlifowaniu brylant Cullinan I (zwany też Wielką Gwiazdą Afryki) ma 530 karatów i wraz z drugim, mniejszym Cullinaniem II (317 karatów), są częścią brytyjskich insygniów koronnych.

Mi 272

27 I

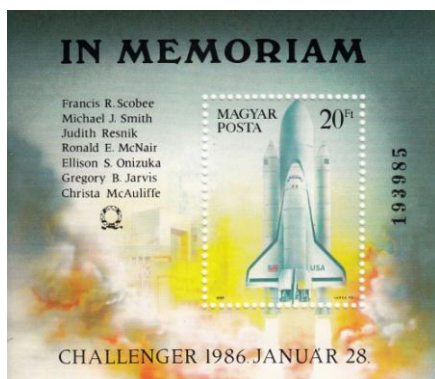
Fi 5033

Wyzwolenia obozów Auschwitz I, Auschwitz II Birkenau oraz podobozu Monowitz dokonali 27 stycznia 1945 r. żołnierze 60. Armii Pierwszego Frontu Ukraińskiego. Wyzwolenia doczekało ok. 7 tys. więźniów. W walkach na terenach obozów poległo przeszło 230 żołnierzy radzieckich.

28 I

Dziesiąty lot wahadłowca „Challenger”, który latał w kosmos od 1983 r., zakończył się 28 stycznia 1986 r., po kilkudziesięciu sekundach po starcie, katastrofą. Zespół wahadłowca rozpadł się na skutek uszkodzenia pierścienia uszczelniającego w silniku prawej dodatkowej rakiety na paliwo stałe, które powstało już w pierwszej sekundzie lotu. Uszkodzenie uszczelki spowodowało wydostanie się w 45. sekundzie jezora ognia o powiększającej się długości, padającego na zbiornik zewnętrzny promu kosmicznego oraz mocowanie rakiety.

Prom wpał do Atlantyku. Na jego pokładzie zginęła cała siedmioosobowa załoga misji STS-51-L. Katastrofa spowodowała 32-miesięczną przerwę w programie lotów amerykańskich wahadłowców.

Nazwiska poległych astronautów po lewej stronie bloku Mi BI 182A.

29 I

Mi 2867

Trójkołowa konstrukcja Karla Benz napędzana czterosuwowym silnikiem benzynowym z elektrycznym zapłonem, była pierwszym pojazdem w dziejach ludzkości, który w pełni zasługiwał na miano samochodu. Został po raz pierwszy zaprezentowany 3 lipca 1886 r. w Mannheim (Niemcy), a opatentowany 29 stycznia 1886 r. Pojazd osiągał maksymalną prędkość 16 km/h. Karl Benz był pierwszym, który rozpoczął seryjną produkcję aut.

30 I

30 stycznia to czarny dzień w kalendarzu historii Niemiec lat 30-tych XX wieku. Tego dnia, w 1933 r., prezydent Paul von Hindenburg mianował Hitlera kanclerzem Niemiec. Równy rok później Reichstag uchwalił ustawę o odbudowie Rzeszy, trzy lata później Hitler wycofał podpis Niemiec pod Traktatem wersalskim. 30 stycznia 1939 r. w przemówieniu w Reichstagu zapowiedział unicestwienie rasy żydowskiej w Europie w przypadku wybuchu wojny światowej.

Lokalny nadruk Wittenbergii (lot 5081) ze 190. aukcji Dr. Reinharda Fischera, styczeń 2023 r. (atest Zierer BPP).

31 I

Mi 5135

Centre Georges Pompidou to jeden z najciekawszych i najbardziej charakterystycznych budynków w stolicy Francji. Przyciąga zarówno turystów, jak i mieszkańców ze względu na liczne atrakcje oraz oryginalną architekturę. Jego otwarcie nastąpiło 31 stycznia 1977 r. Wplecenie tego modernistycznego budynku (ok. 100 tys. m² powierzchni) w historyczną architekturę Paryża okazało się prawdziwą sensacją.

◆◆◆